

VÁROSI HŐSZIGET MEZŐ MODELLEZÉSE LÉGI FELSZÍNHŐMÉRSÉKLETI MÉRÉSEK ALAPJÁN

Unger János¹, Gál Tamás¹, Rakonczi János², Mucsi László², Szatmári József², Tobak Zsolt², Boudewijn van Leeuwen², Fiala Károly³

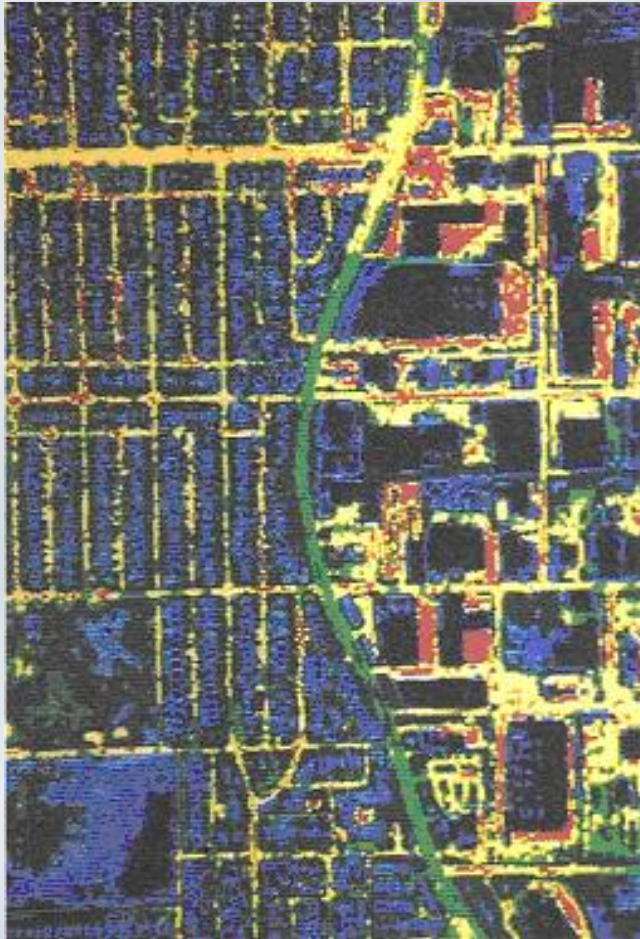
¹ SZTE Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszék

² SZTE Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék

³ Alsó-Tiszavidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

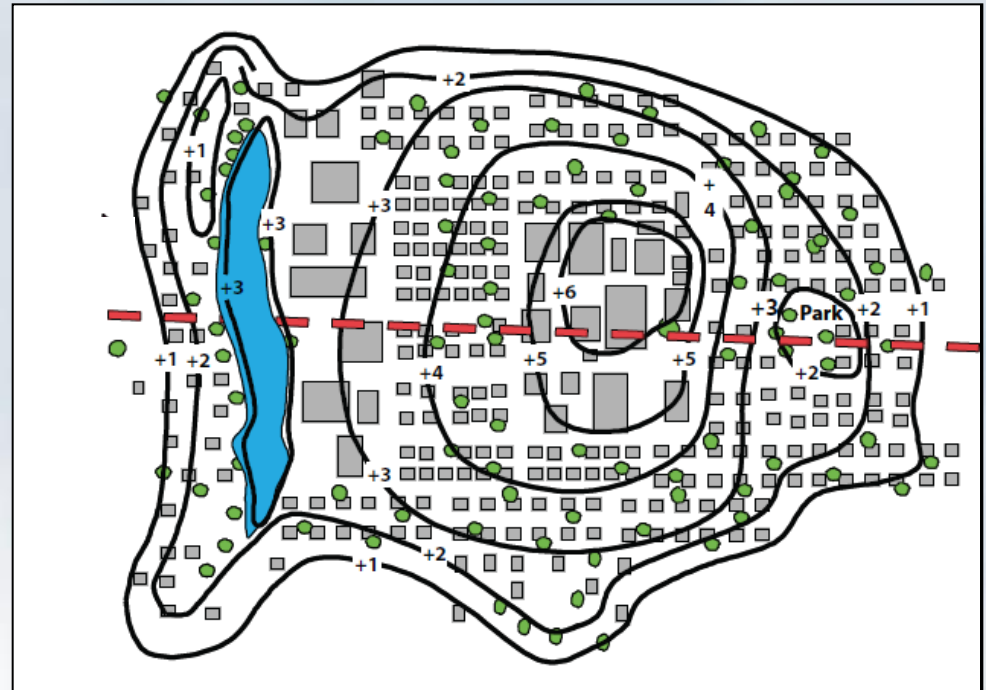
Városi hősziget v. hőmérsékleti mező (mintázat)

UHI típusok: felszín alatt – felszín (T_s) – levegő (T_a)

Példa a kora hajnali T_s mintázatára (Roth et al. 1989)

városi határréteg (UBL)
városi tetőréteg (UCL)

Példa a teljesen kifejlődött éjszakai UHI intenzitás ($^{\circ}\text{C}$) eloszlására (EPA 2008)

Célkitűzés

(i) nagy kiterjedésű, összetett városi környezetben kialakuló T_a , T_s meghatározása

- 2 nyári este (kedvező időjárási feltételek $\leftrightarrow$ felszíni sajátosságok mikroklimatikus módosító hatásai érvényre juthatnak)
- egyidejű T_a és T_s mérések

(ii) T_a és T_s közötti kapcsolat feltárása

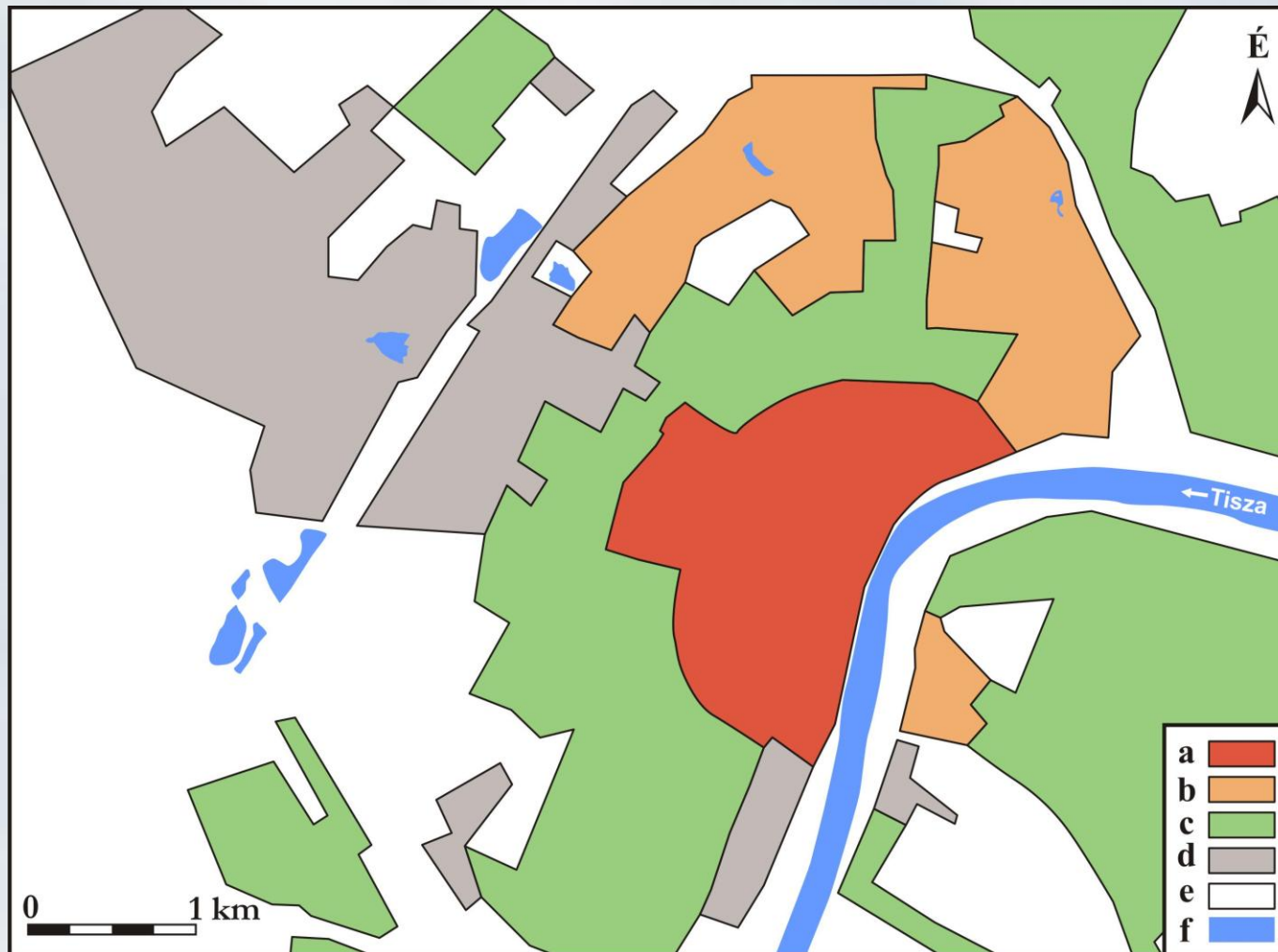
- különböző forrásterület figyelembe vétele
- különböző súlytényező az egyes T_s értékekre

(iii) T_a mező előállítása egy nagyobb városi területre a feltárt T_a – T_s kapcsolat segítségével

Vizsgált terület

- Szeged városias területei

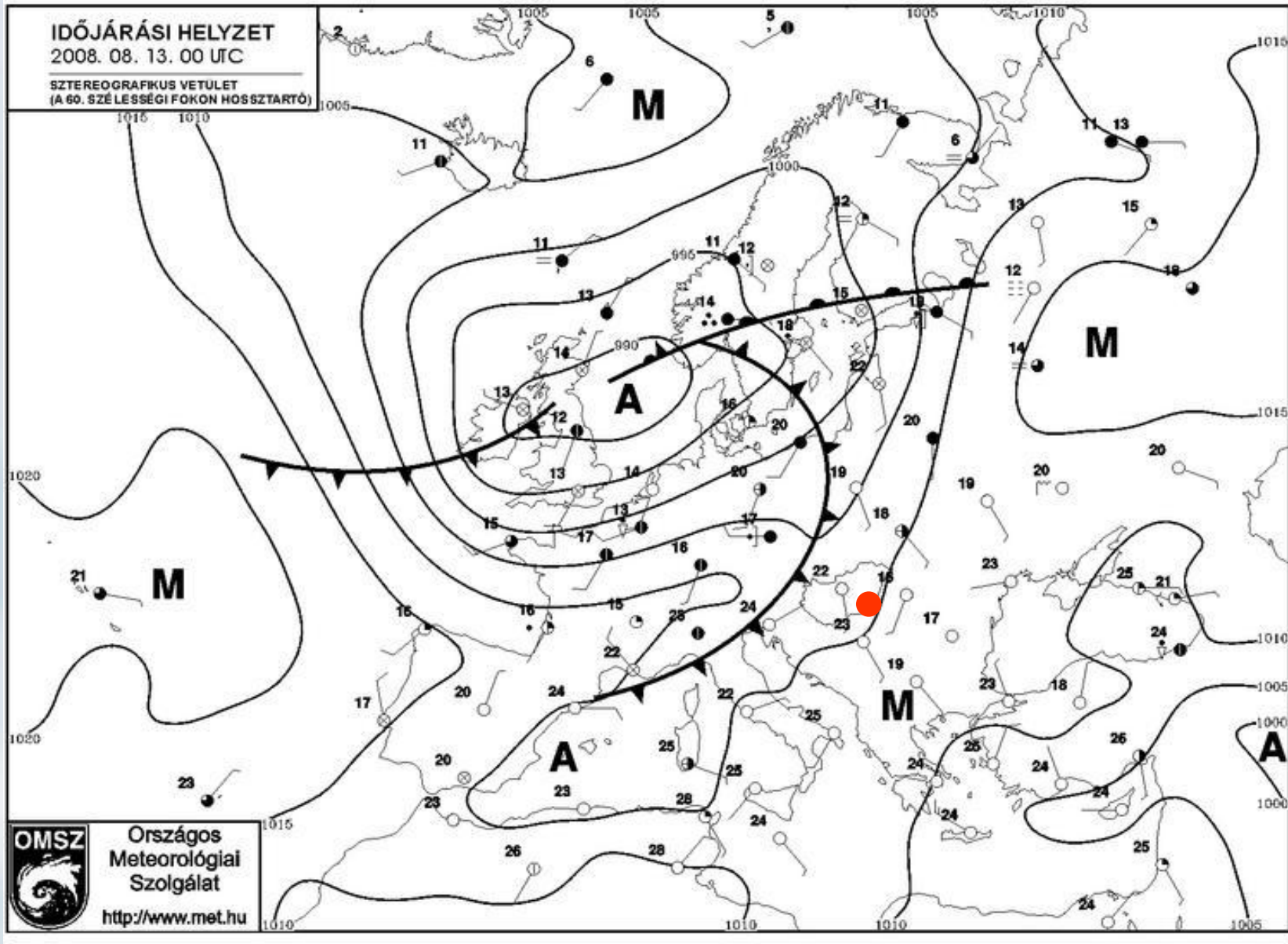
- számos területhasználati típus

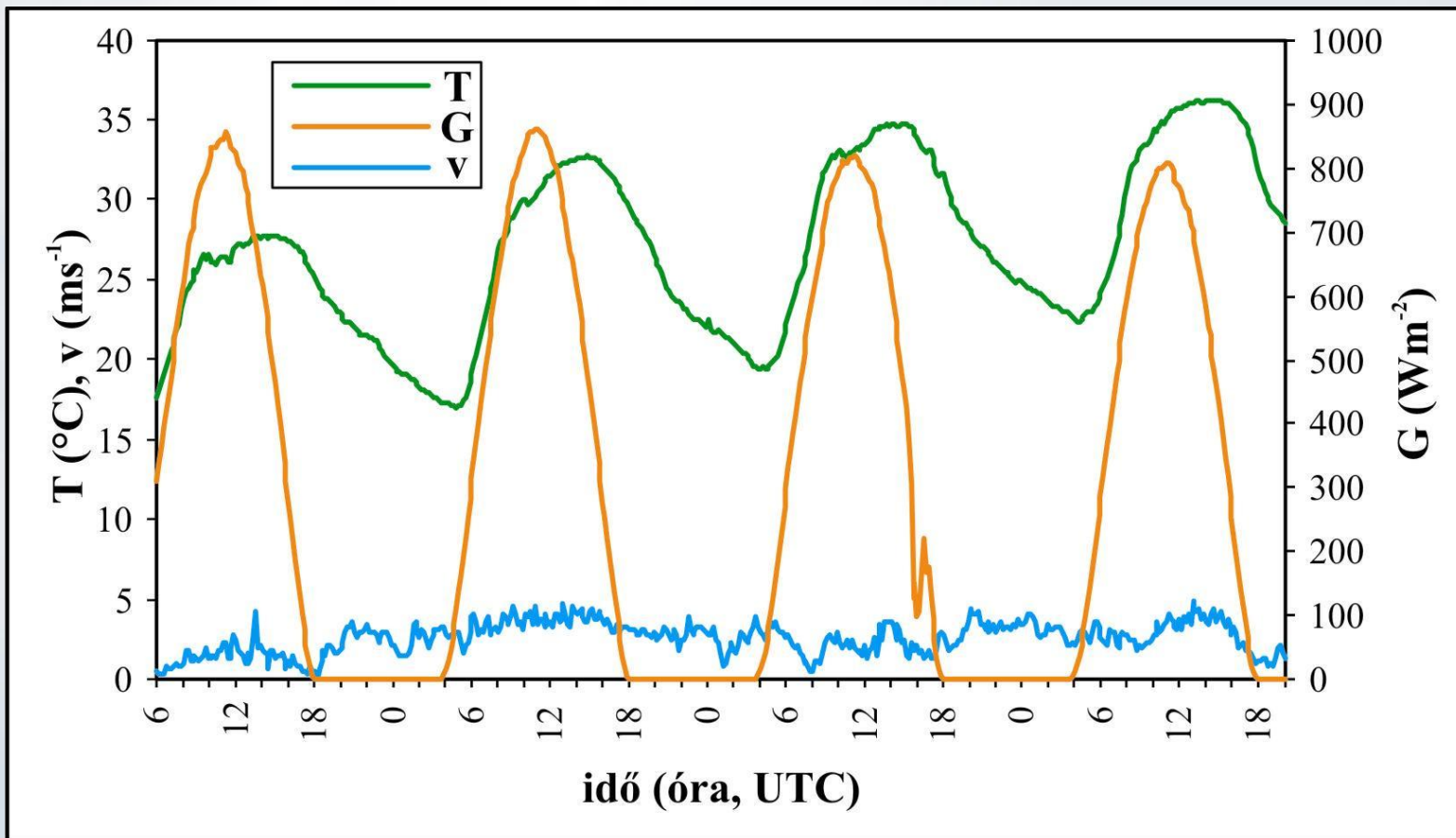

Szeged területhasználati típusai: (a) városközpont, (b) lakótelep, (c) családi házak, (d) ipar és raktározás, (e) mezőgazdasági, zöld terület, (f) víz

Időjárási helyzet

- 2008.
aug.
12., 14.

A globálisugárzás (G), léghőmérséklet (T) és szélesség (v) menete az egyetemi állomáson a mérések alatt és az őket megelőző 36 órában (2008. aug. 11. 06.00 - aug. 14. 20.00 UTC)

- zavartalan besugárzás (max. ~ 810-860 Wm⁻²)
- mérsékelt légmozgás (26 m-en mért)
- napi hőmérsékleti változás (17-22°C és 28-36°C között)

T_a mérések

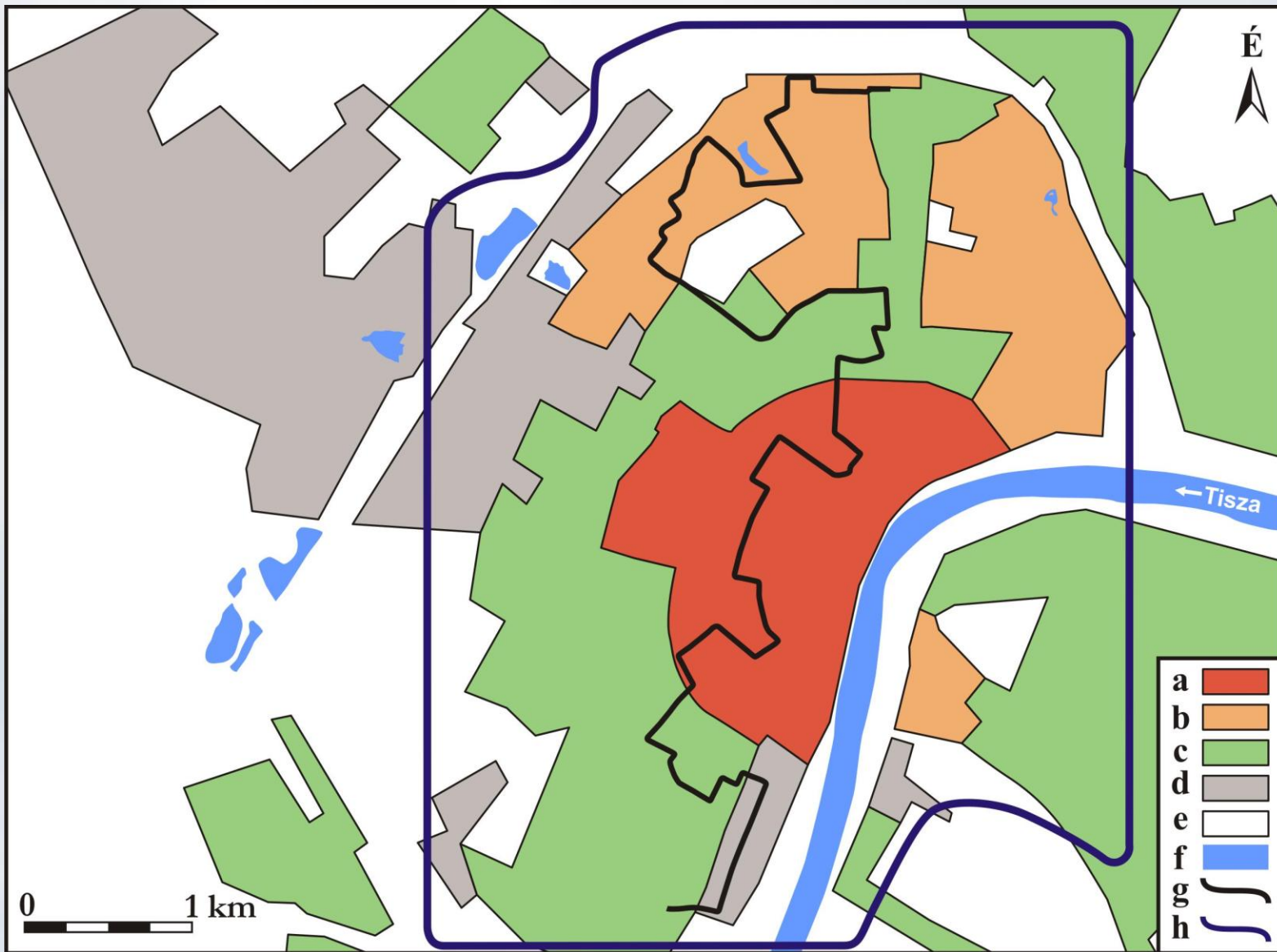
- mobil mérések
- hőmérsékleti szenzor (1,5 m)
+ adatgyűjtő
- adatrögzítés 11-14 m-enként
az útvonal mentén
- 11,8 km hosszú, É-D-i
keresztmetszeti útvonal
↔ jellemző területhasználati
típusokat érintve
- mérési pontok helyzete
↔ GPS

Adatgyűjtő
(LogIT DataMeter 1000)

Szenzor (DCP D100089 HiTemp) az autón

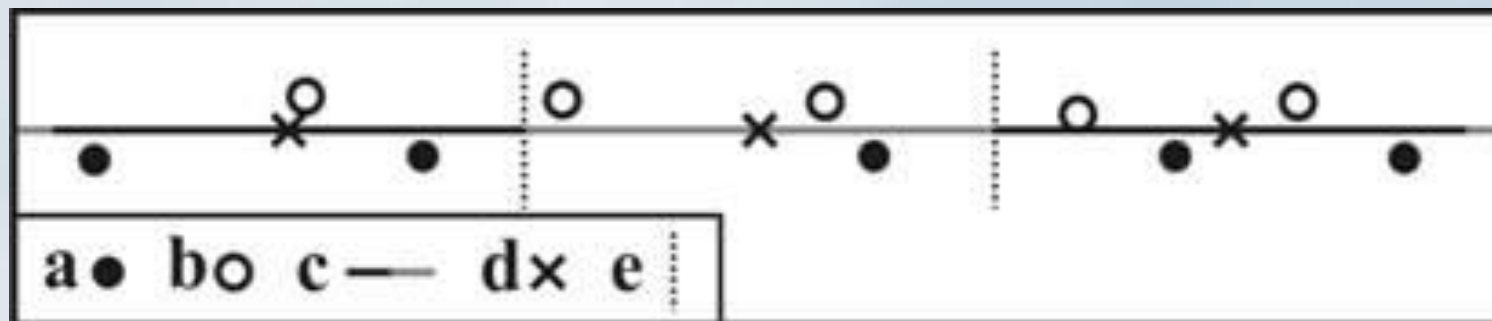

Városközpont (a), lakótelep (b), családiházak (c), ipar és raktározás (d), mezőgazdasági, zöld terület (e), víz (f), T_a mérési útvonal (g), modellezett terület (h)

- 60 perces mérés az útvonal mentén oda-vissza ↔ lehetőség egy (referencia) időre való átszámítás (19.00 UTC)
- útvonal 15 m-es szakaszokra tagolva ↔ adott szakaszon az oda-ill. visszafelé mért értékek átlaga
- egyenletes (15 m-enkénti) értékelosztás az útvonal mentén
- összesen $2 \times 786 = 1572 T_a$ érték

Példa az oda-vissza úton az átlagolásnál figyelembe vett hőmérsékleti értékek helyeire (helyek az (a) oda- és a (b) visszaúton, (c) 15 m-es szakaszdarabok, (d) szakaszközeppontok, (e) szakaszhatárok)

T_s mérések

- hőkamerás mérések – kisformátumú digitális légi felvételező rendszer
- FLIR (forward looking infrared radiometer) típusú hőkamera + navigációt segítő és repülési útvonalat rögzítő térinformatikai GPS vevő (Mobil Mapper CE)

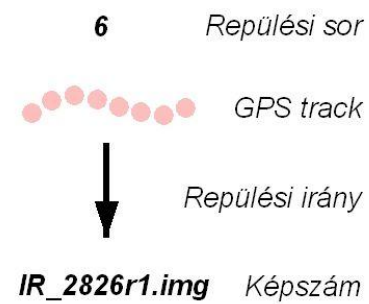
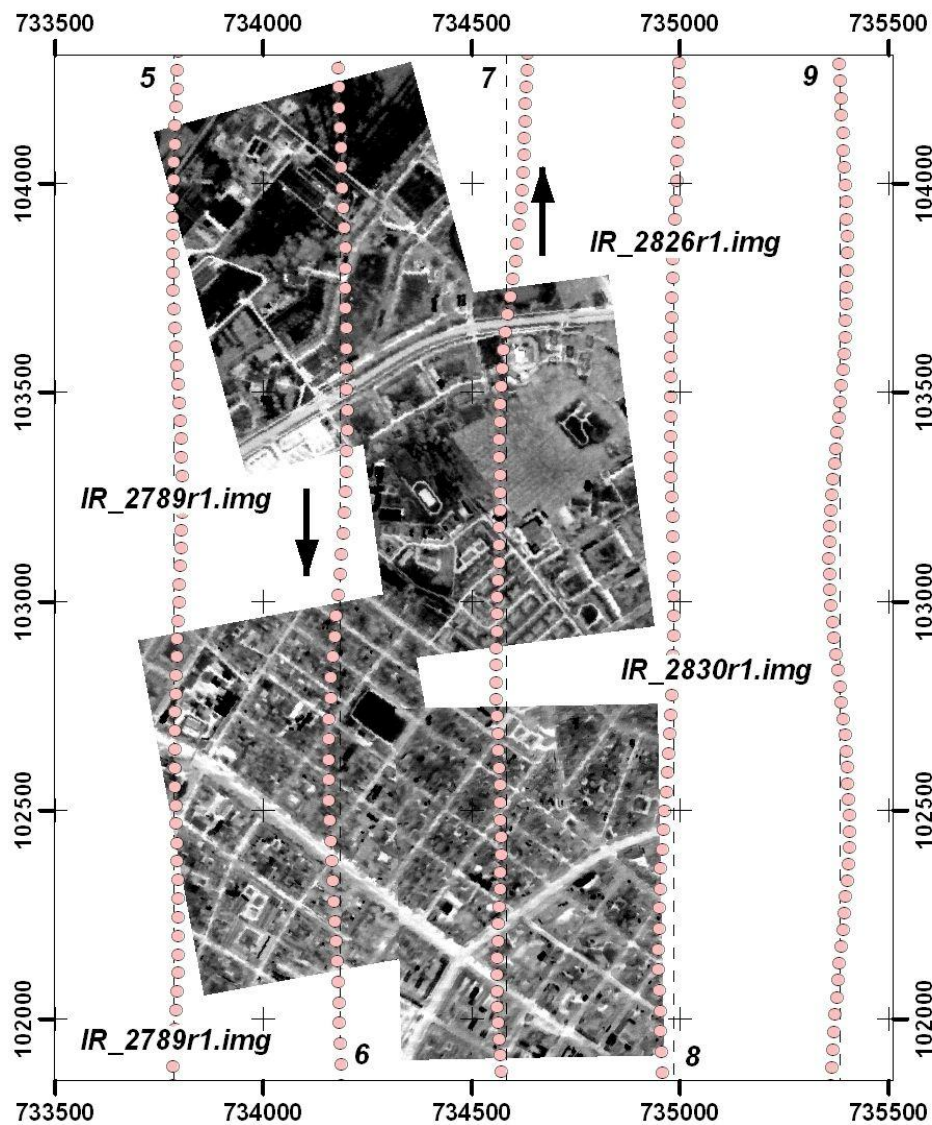
Cessna
kisrepülőgép

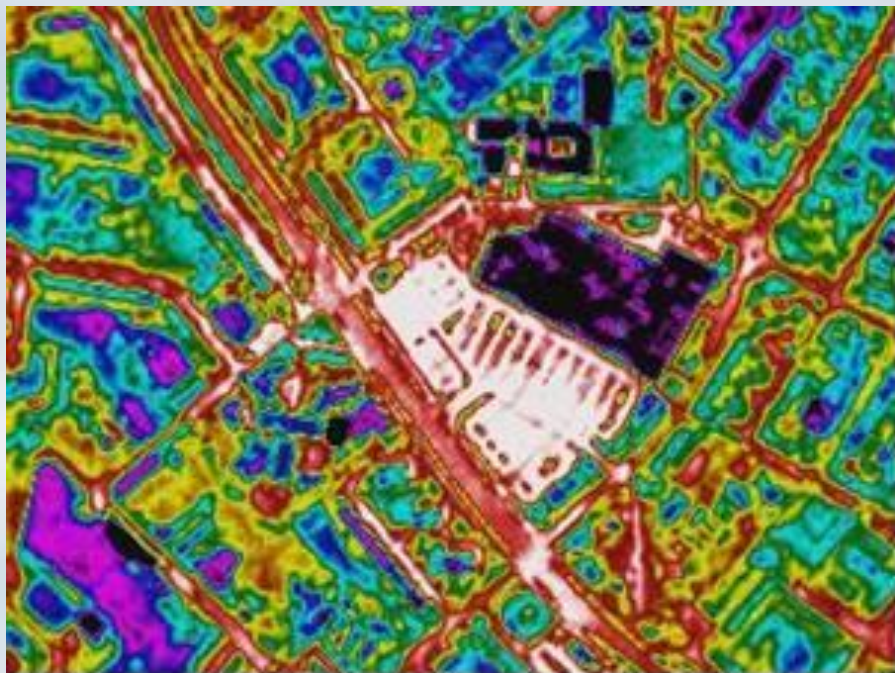
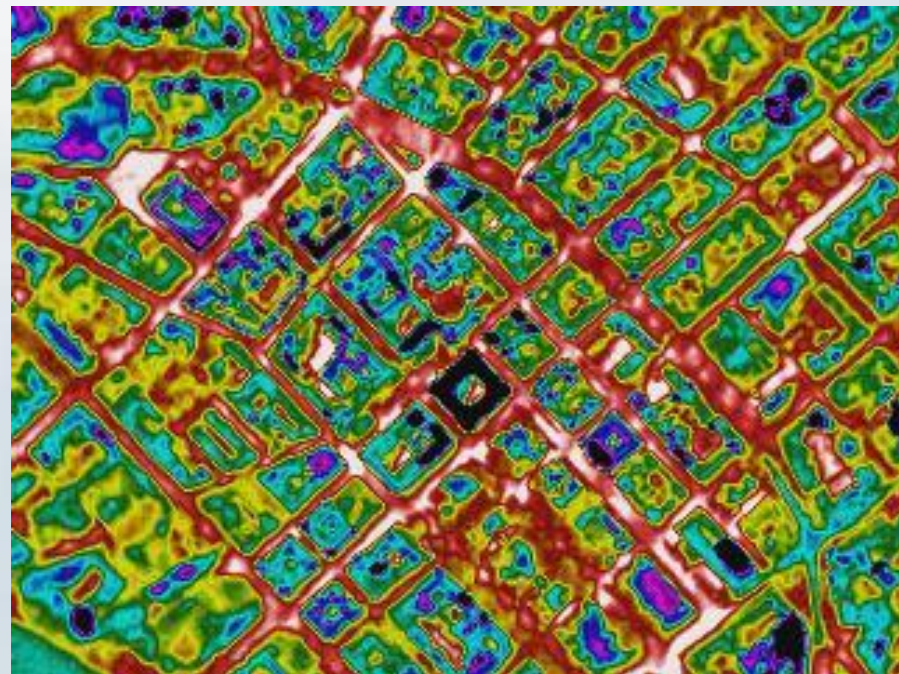
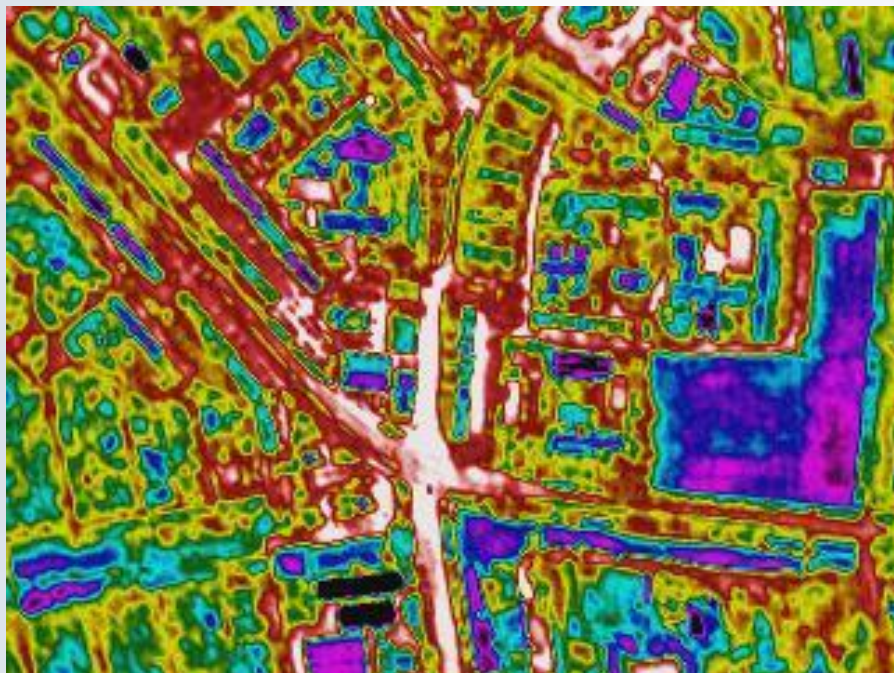
- tartomány: -40 °C – +500°C
- hőérzékenység: 0,08°C

ThermaCAM P65

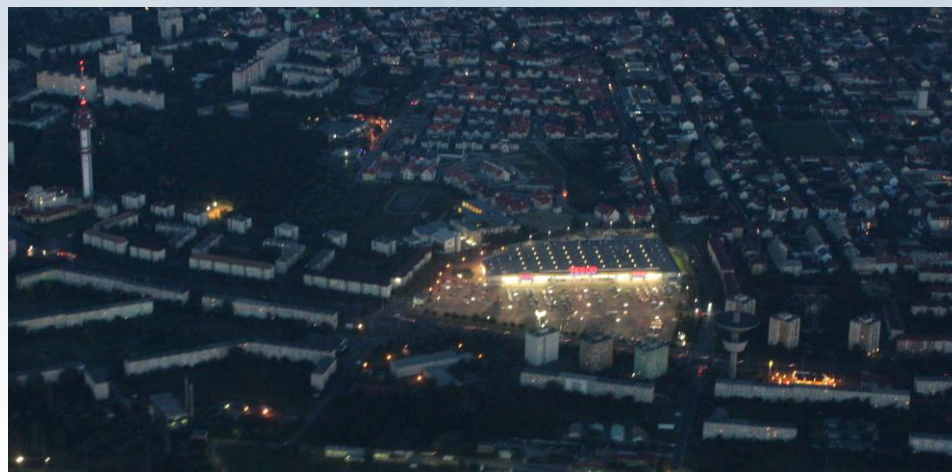
- megfelelő adatsűrűség, kiterjedés ↔ 1 kép/4 s, 120 kmh⁻¹, 2000 m, 50 perc időtartam

A terület egy részlete a tervezett (400 m) és tényleges repülési útvonalakkal, néhány példaképpel és jellemző paraméterrel

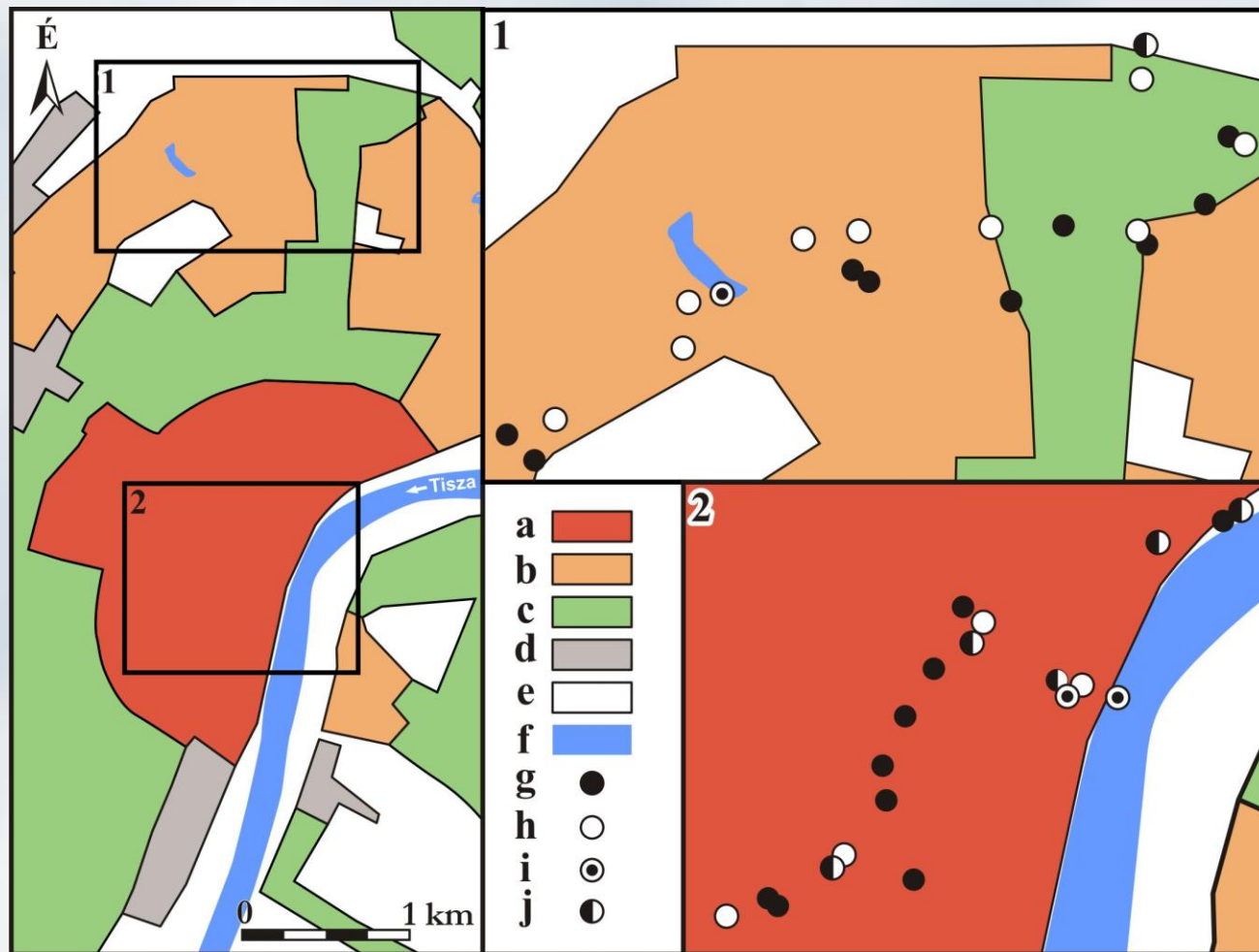
- nyers felvételek: 320 x 240 képpont

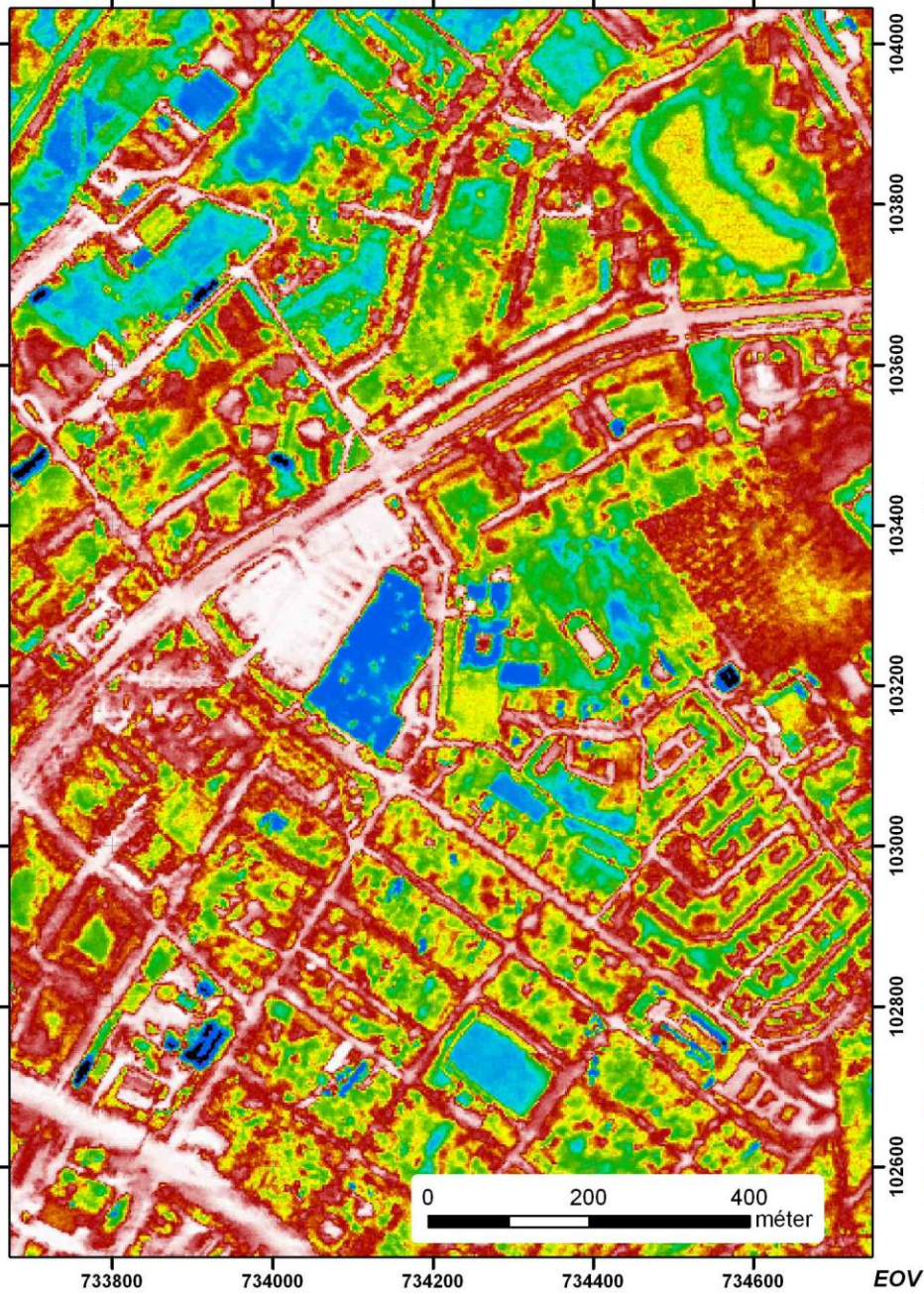

- párhuzamosan végzett terepi T_s mérések $\leftrightarrow$ pixel értékek kalibrálása

relatív skála $\rightarrow$
abszolút skála

A 40 terepi T_s mérés
helyei és felszíntípusai
(h) aszfalt, beton, kő, (i)
fű (j) víz, (k) talaj, homok
(DCP D100047 ProTemp)

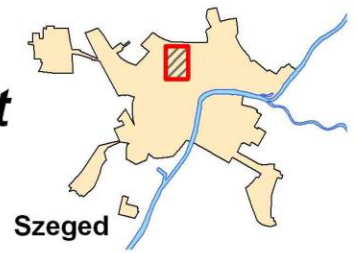

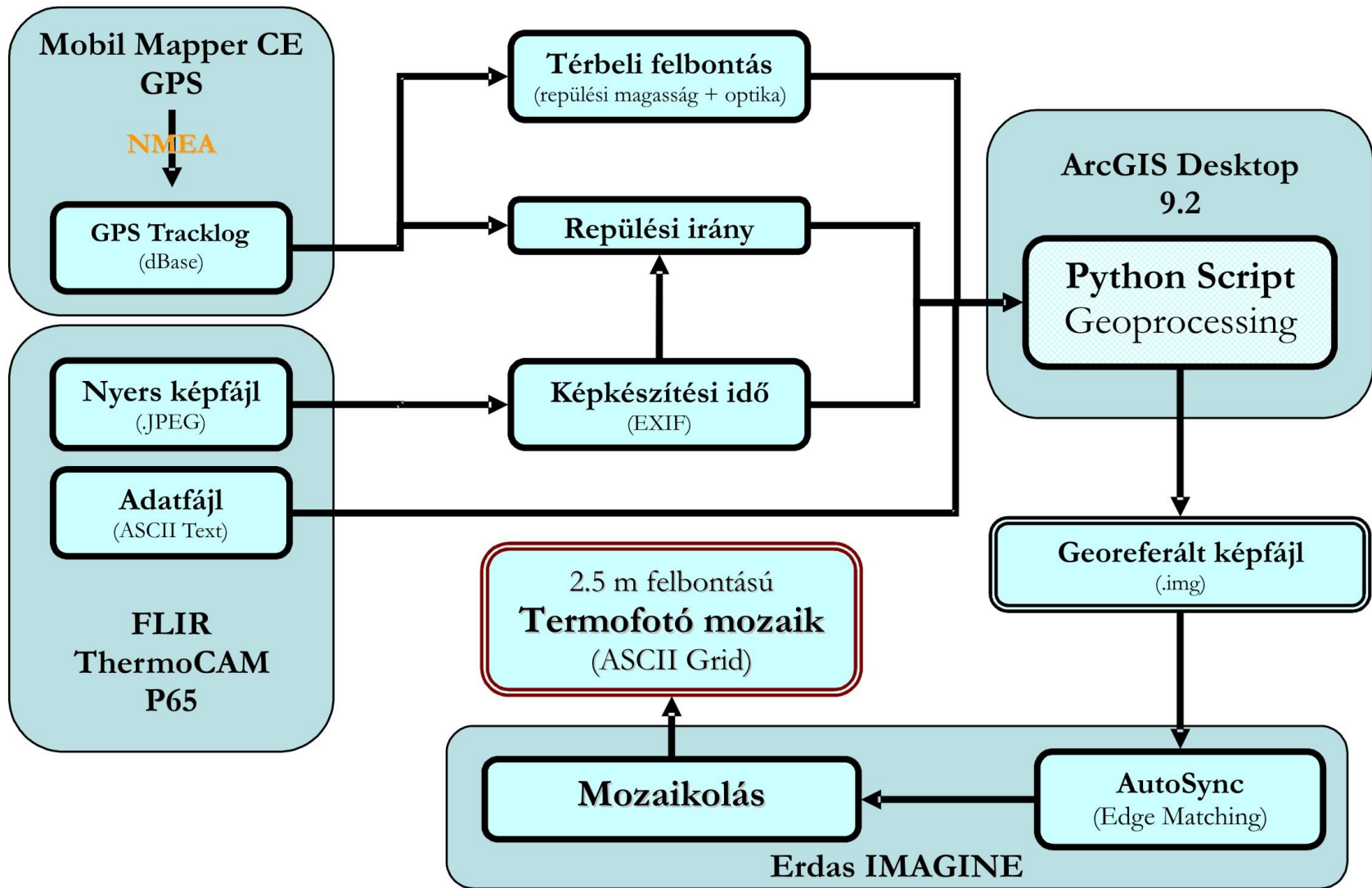
40°C

15°C

**Lakótelep
Bevásárlóközpont**

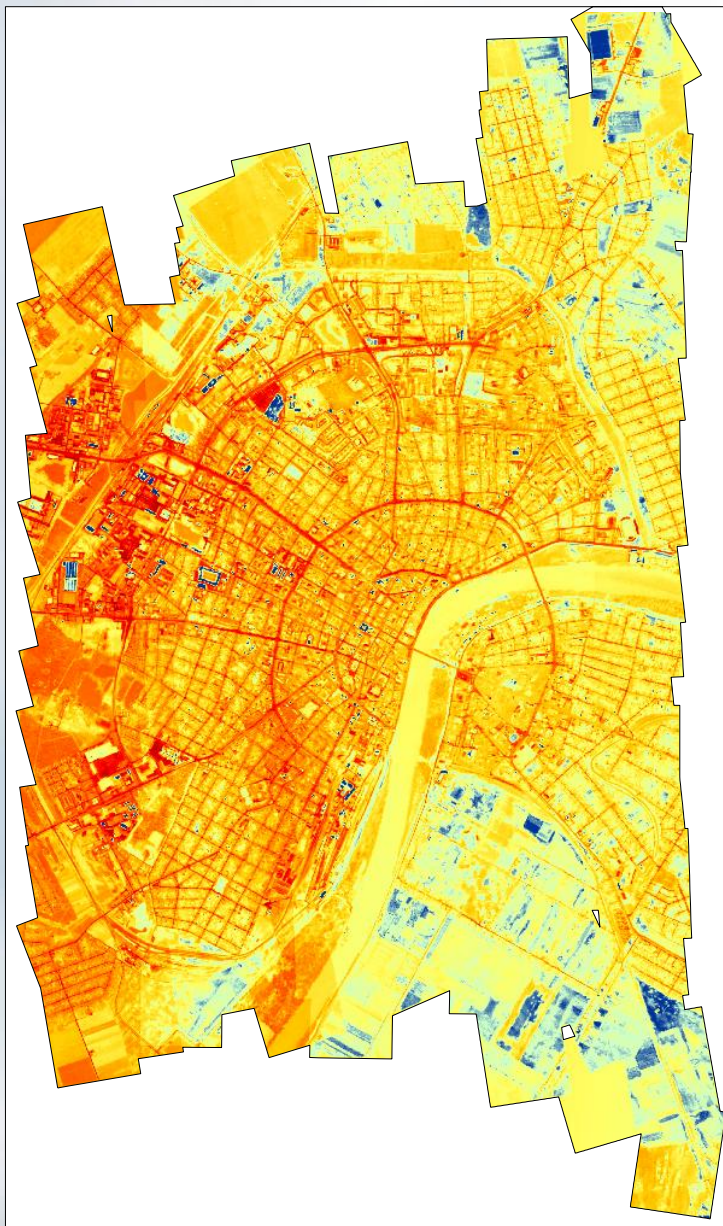

2008. augusztus 14.

A felvételek feldolgozásának folyamatábrája a nyers légifelvételektől a fotómozaikig

- georeferálás után az eredmény → termális mozaik (2,5 m felb.) →

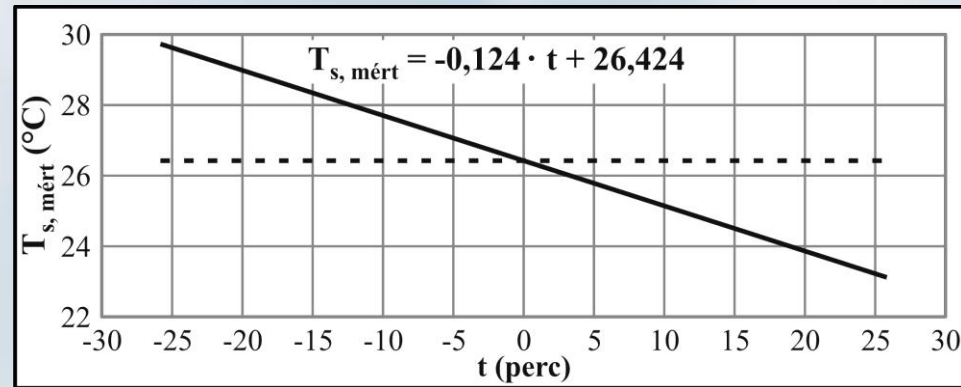

Mozaikolt T_s mező (2008. aug. 14.)

- T_s csökkenés (hűlés) Ny $\rightarrow$ K

felvételezés időtartama

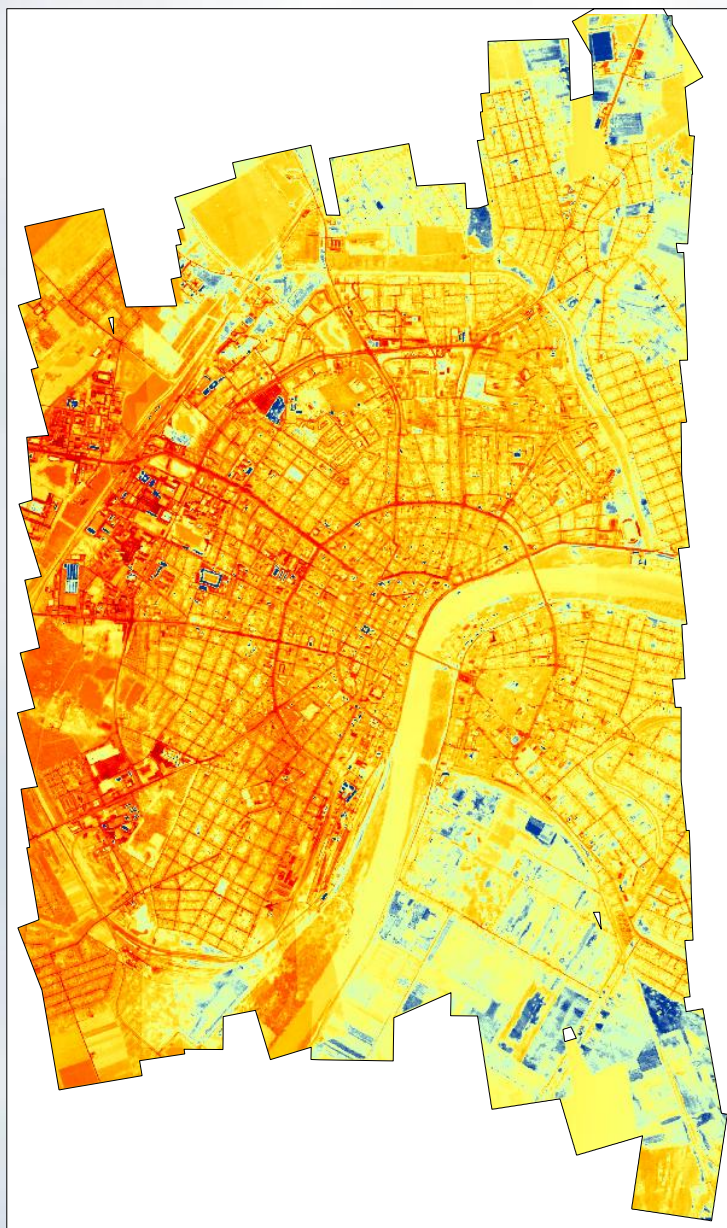

A pixelértékek ($T_{s,mért}$) regressziós egyenese az idő (t) függvényében (2008. aug. 14.)

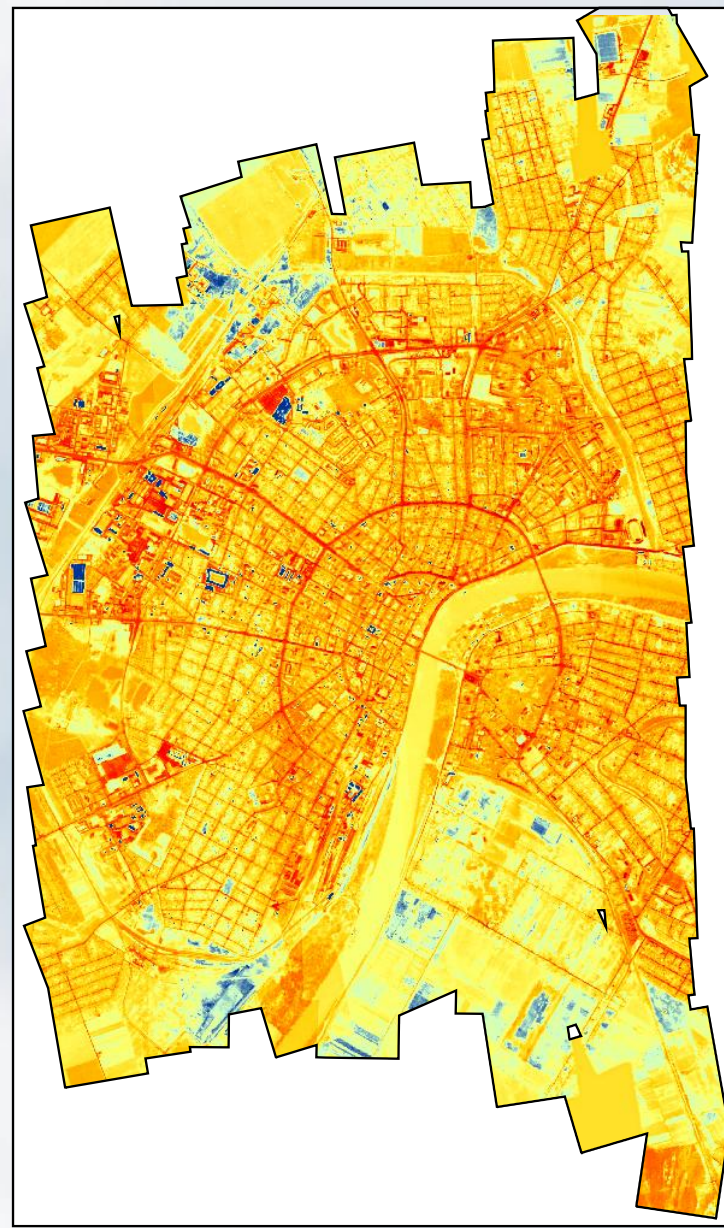
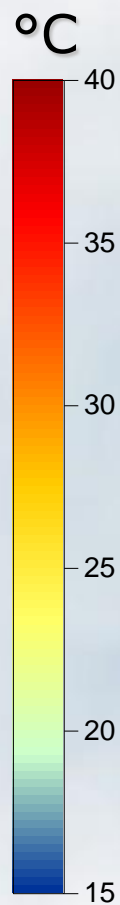
- pixel-értékek idő szerinti korrekciója $\leftrightarrow$ általános hűlési tendencia (felvételezés középidejére):

$$T_s = T_{s,mért} + 0,124 \cdot t$$

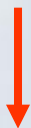
Mozaikolt T_s mező (2008. aug. 14.)

**Korrigált mozaikolt T_s mező
(2008. aug. 14.)**

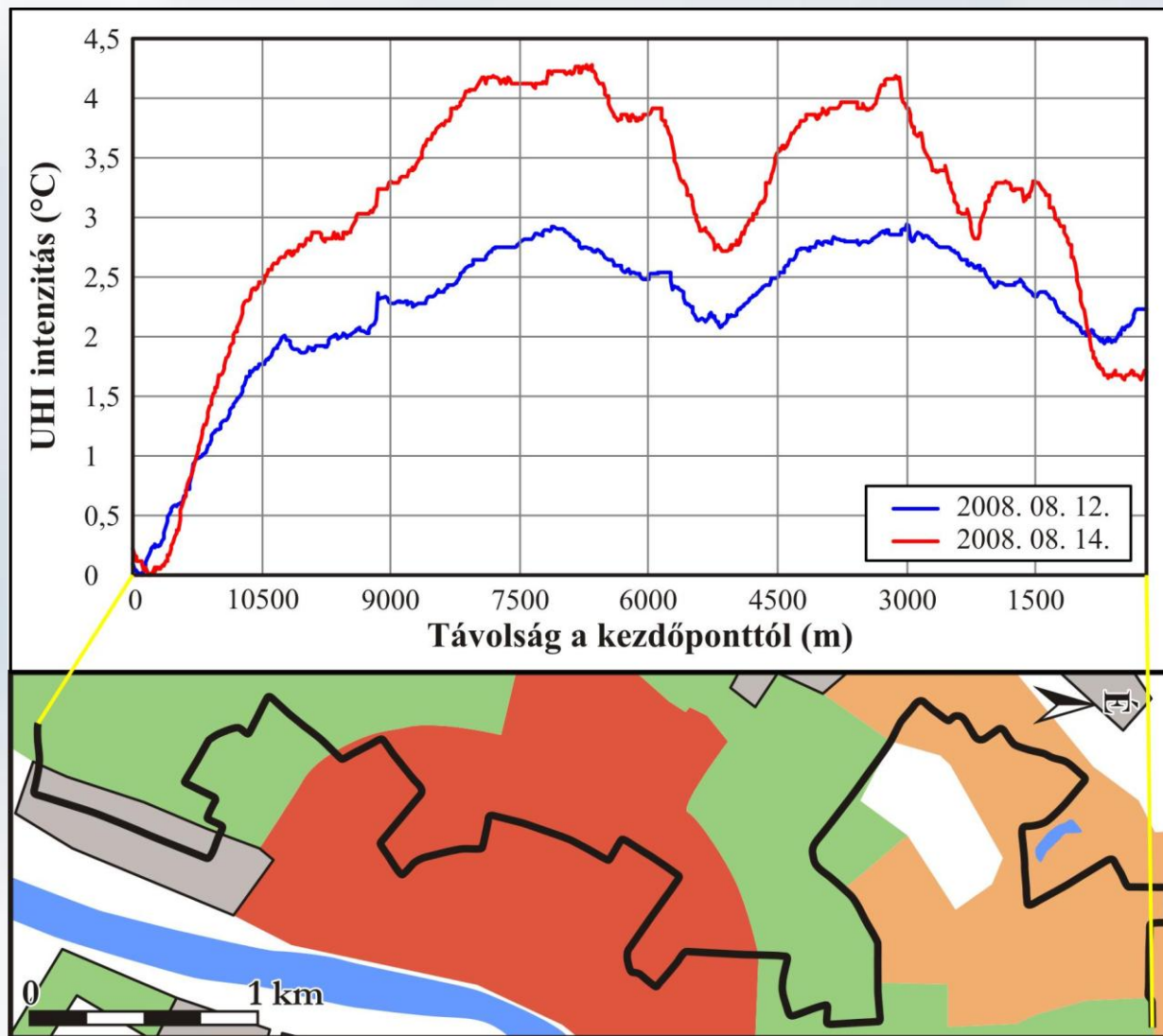
T_a mérések eredményei

- mért UHI (intra-urbán T ingadozás) ↔ két max. (3-4°C)

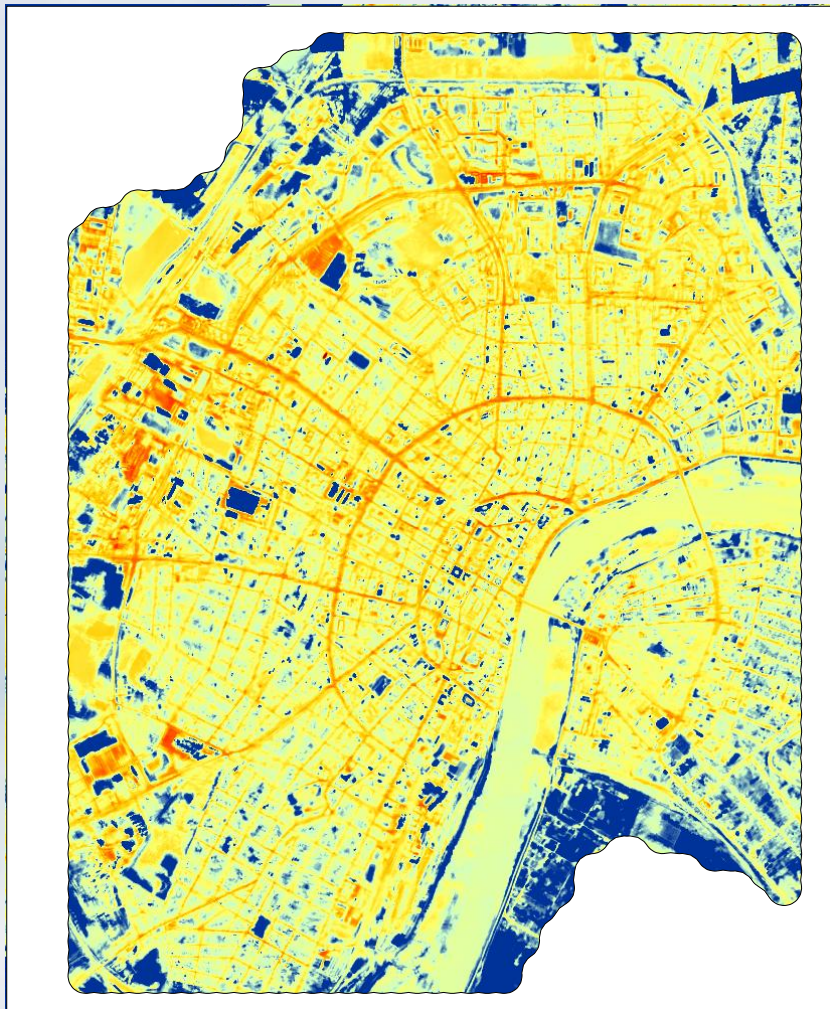
- (1) nagy mesterséges felületek (bevásárló központok, parkolók)

- (2) sűrűn beépített belváros

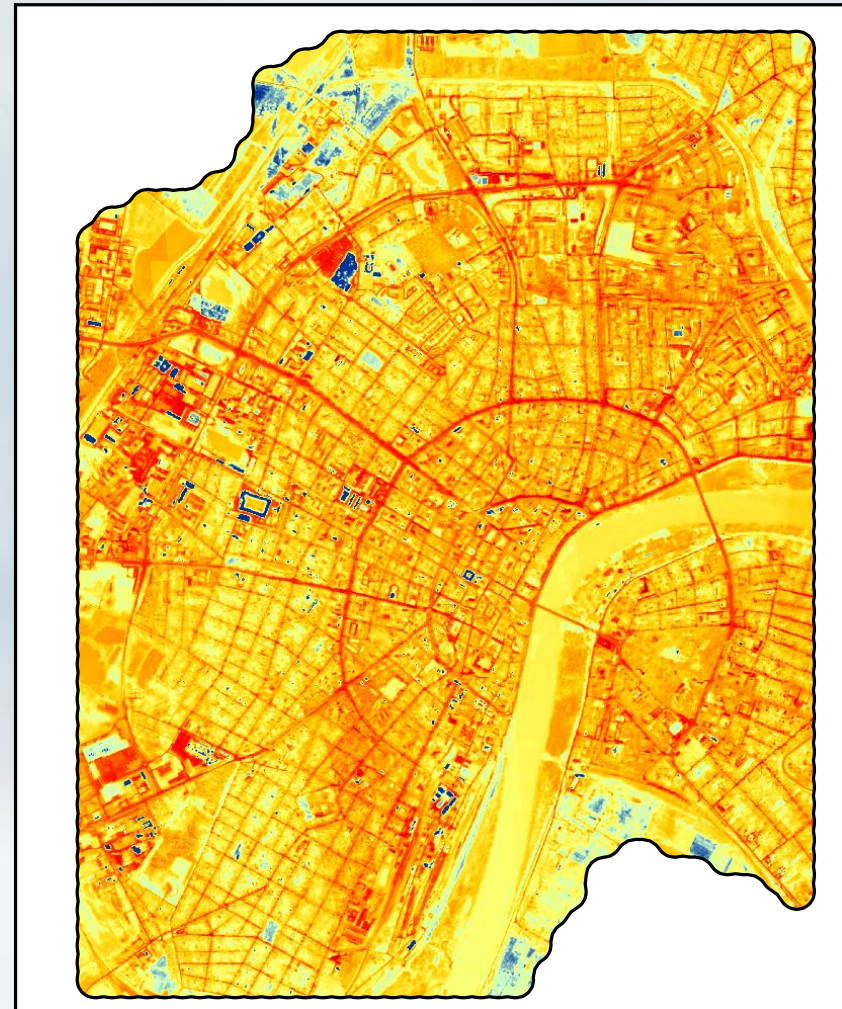
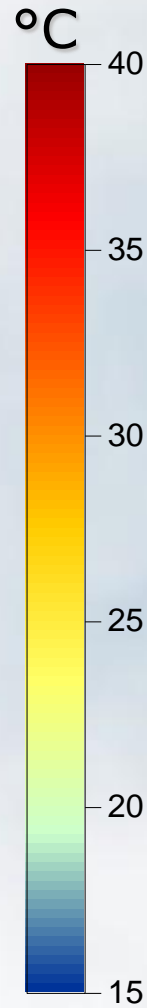

Az É-D-i városi keresztmetszet menti UHI intenzitás értékei (2008. aug. 12. és 14. 19.00 UTC)

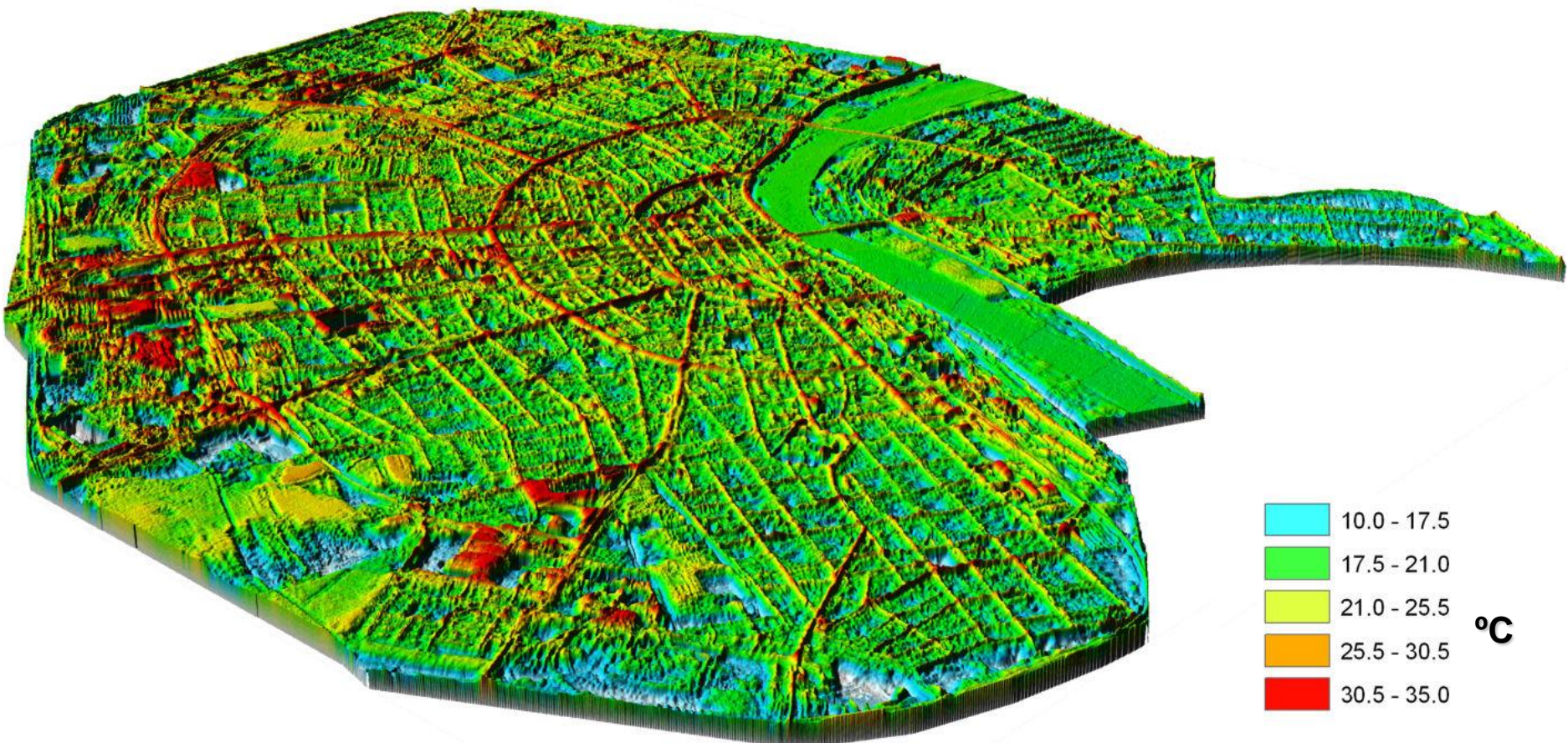
T_s mérések eredményei

T_s mező (2008. aug. 12.)

T_s mező (2008. aug. 14.)

T_s mező 3D-ben (2008. aug. 12.)

Statisztikai modell kifejtése

- T_a és T_s közötti kapcsolatkeresés során egy nagyobb (*forrás*)területet (és annak termális jellemzőit) kell figyelembe venni
- T_a – átlagérték adott pontban a mérési útvonal mentén
- T_s súlyozás – többféle megközelítés

$$T_s(wr) = \frac{\sum_{i=1}^n T_{Si} \cdot \left(1 - \frac{D_i}{2r}\right)}{\sum_{i=1}^n \left(1 - \frac{D_i}{2r}\right)}$$

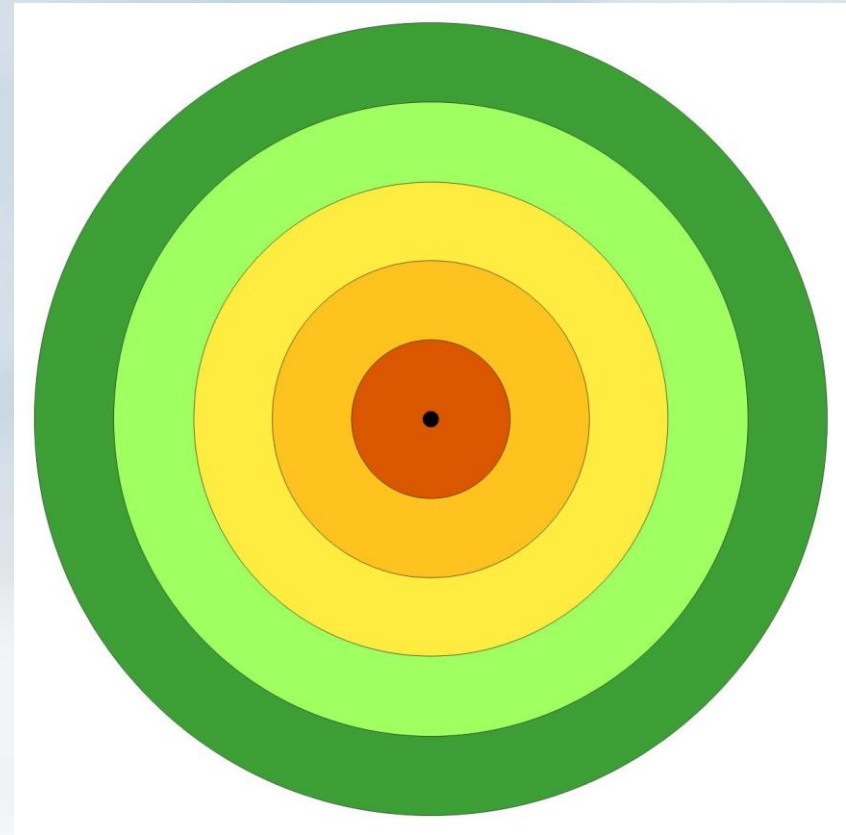
T_{Si} – T_s az i . pixelben

D_i – i . pixel távolsága az adott ponttól

r – forrásterület sugara (100 - 500 m)

$T_s(wr)$ – súlyozott és átlagolt T_s
az r sugarú forrásterületen

- számolás algoritmussal
(ArcView Avenue fejl. nyelven)

Adott pont körüli kül. sugarú
forrásterületek szemléltetése

- modell-egyenletek ↔ kül. méretű forrásterületek (r) esetében

A keresztmetszet menti $T_s - T_a$ kapcsolatok kül. r sugarú környezetek esetében és paramétereik (R^2 – determinációs együttható, R – korrelációs együttható, σ – regressziós egyenes körüli szórás) 2008. aug. 12 és 14-én (n = 1572)

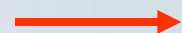
r (m)	Regressziós egyenlet	R^2	R	σ_R	Szign. szint
100	$T_a = 0,373 * T_s(w100) + 17,691$	0,574	0,757	0,858	< 0,001
200	$T_a = 0,406 * T_s(w200) + 16,898$	0,611	0,781	0,820	< 0,001
300	$T_a = 0,426 * T_s(w300) + 16,453$	0,642	0,801	0,787	< 0,001
400	$T_a = 0,436 * T_s(w400) + 16,228$	0,663	0,814	0,763	< 0,001
500	$T_a = 0,447 * T_s(w500) + 15,982$	0,685	0,828	0,738	< 0,001

- legerősebb kapcsolat → r = 500 m

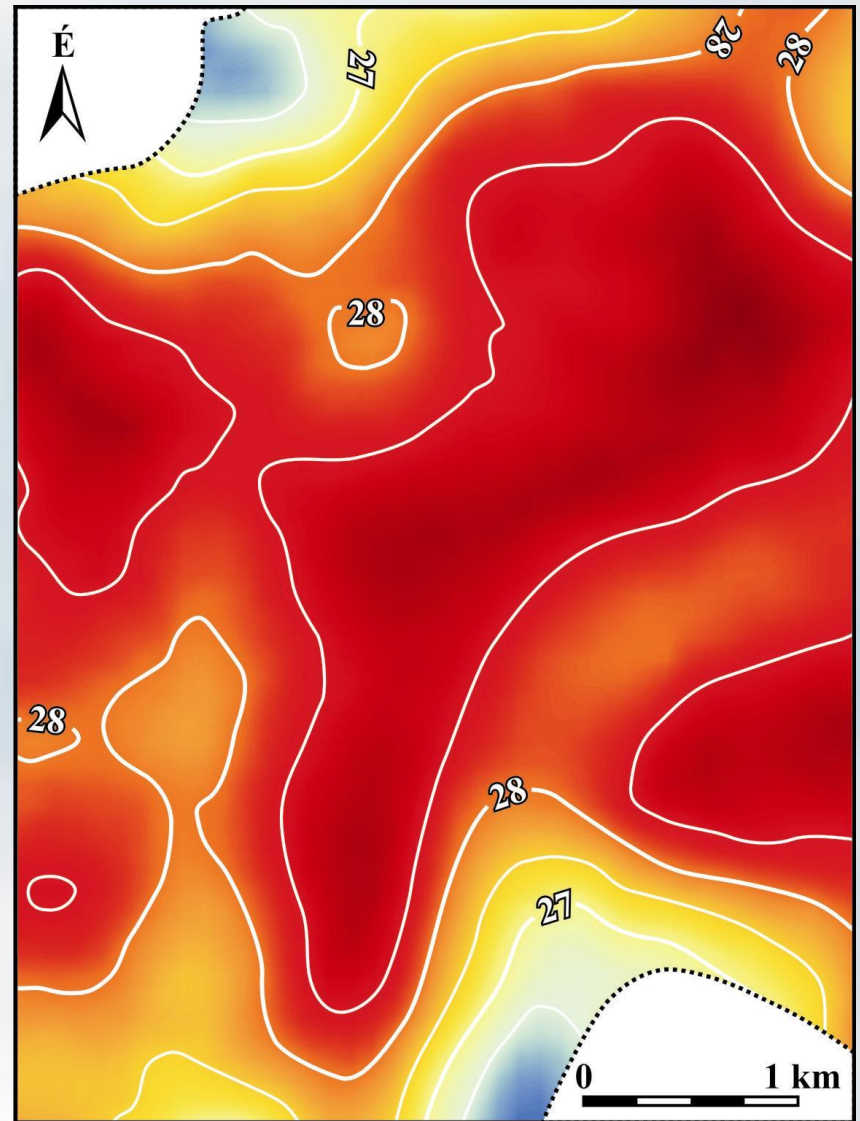
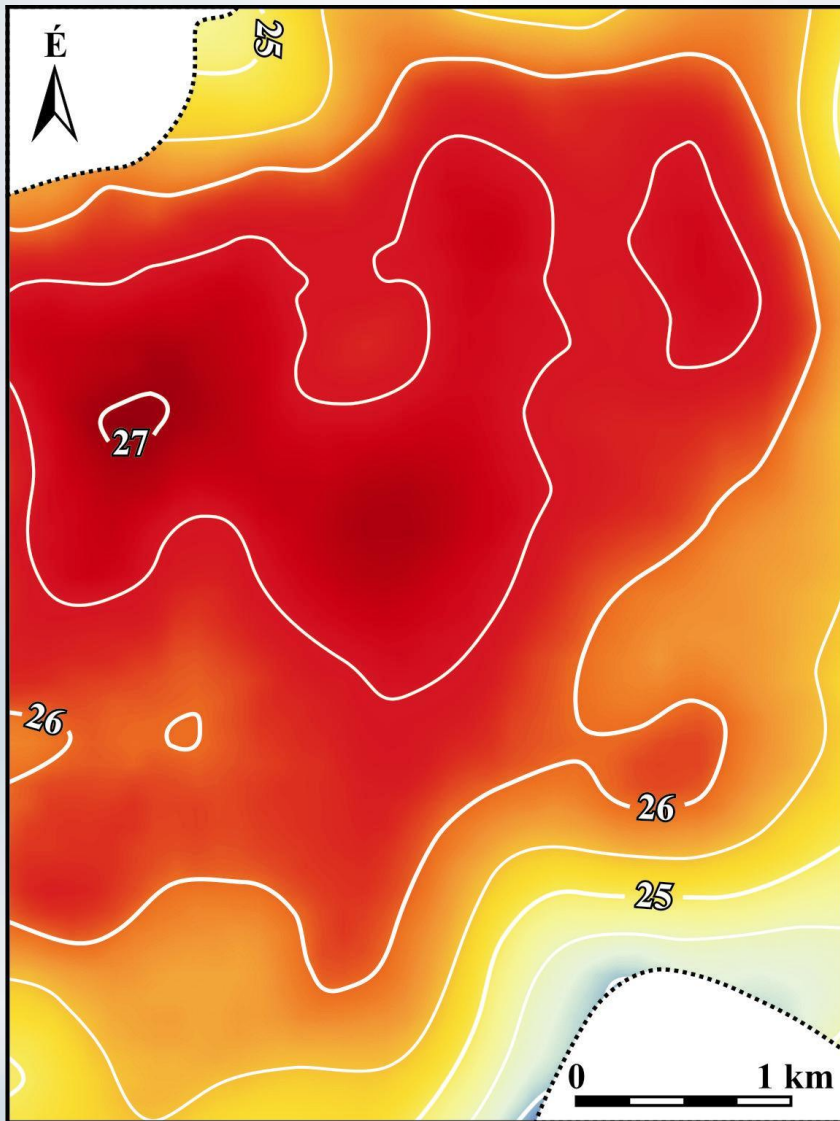

$$T_a = 0,447 * T_s(w500) + 15,982$$

eredményünk kiterjesztése

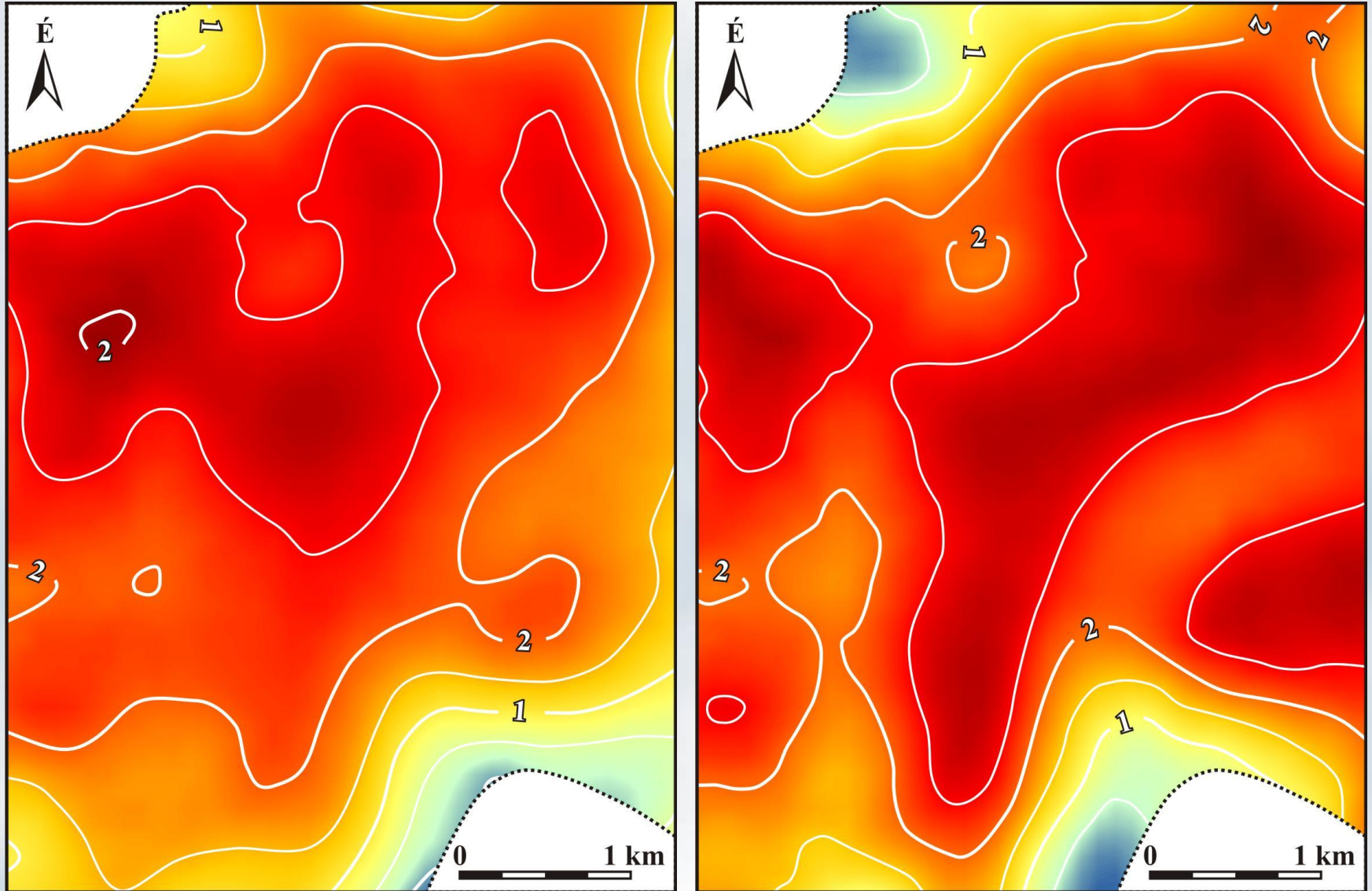

Modellezett T_a mezők

Modellezett T_a ($^{\circ}\text{C}$) mezők Szegeden (2008. aug. 12. és 14. 19.00 UTC)

Modellezett UHI intenzitás

Modellezett UHI intenzitás (°C) Szegeden (2008. aug. 12. és 14. 19.00 UTC)

Következtetések

- Statisztikai kapcsolat megállapítása városi környezetben mért T_a és T_s között
- Egy könnyen használható módszer kifejlesztése a kora esti léghőmérsékleti mező (v. UHI) közelítésére T_s adatok alapján

További lépések

- Eredményeink finomítása → mérések számának növelése
→ időbeli kiterjesztése (szezónális jellegek feltárása és összehasonlítása)

Szegedi Tudományegyetem Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszék

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

unger@geo.u-szeged.hu